

Roman Bartnicki

"Lektyka Salomona : Biblia - Symbol - Interpretacja", Krzysztof Bardski, Warszawa 2011 : [recenzja]

Collectanea Theologica 81/4, 199-201

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Zgodnie ze swoim spojrzeniem na te księgi, autorka na plan pierwszy wysuwa ich rozumienie historii. Bardzo ciekawe, wręcz odkrywcze, jest omówienie w tym rozdziale wykorzystania Dwunastu Proroków w liturgii. Jest to rodzaj „teologii praktycznej”, wskazującej, jak to profetyczne orędzie wpływało i wpływa na życie religijne wyznawców judaizmu i chrześcijaństwa. Brakuje jednak w tej części osobnego omówienia teodycei Dwunastu Proroków (choć w niektórych paragrafach pojawiają się krótkie wzmianki na ten temat) oraz mesjanizmu, który jest przecież obecny zarówno w zapowiedziach samej osoby mesjasza (np. Mi 5,1-5), jak i czasu jego wystąpienia (np. Am 9,11-15).

Mimo powyższych uwag omawiana książka ma wielką wartość. Być może jako pierwsza, a już na pewno jako jedna z bardzo nielicznych, ujmuje Księgi Dwunastu Proroków zarówno kolektywnie (jako zbiór, wskazując jak należy go prawidłowo odczytać – część I oraz omawiając główne idee teologiczne – część III), jak i dystrybutywnie, analizując wybrane fragmenty (część II). Jest więc kompleksową introdukcją dla badanego problemu. Zbiera ona także ogromną liczbę publikacji dotyczącej Dwunastu Proroków w różnym zakresie metodologicznym. Sam tytuł natomiast może przyczynić się do szczęśliwej zmiany Augustynowego określenia „Prorocy Mniejsi” na „Dwunastu Proroków”.

ks. Mariusz Szmajdziński, Łowicz

Krzysztof BARDSKI, *Lektyka Salomona. Biblia – Symbol – Interpretacja*, Warszawskie Towarzystwo Teologiczne. Rozprawy Naukowe 6, Wydawnictwo Archidiecezji Warszawskiej, Warszawa 2011, ss. 486.

Książka składa się z: *Wprowadzenia*, trzech części podzielonych na dziesięć rozdziałów, *Zakończenia*, *Wykazu skrótów*, *Bibliografii*, streszczenia w języku angielskim.

Część pierwsza wprowadza w symboliczno-alegoryczną interpretację Biblii oraz prezentuje *status quaestionis* i panoramę bibliograficzną publikacji dotyczących tej metody odczytywania tekstu Pisma Świętego. Autor przedstawi i omawia książki i artykuły, ukazując tezy stawiane przez autorów, wnioski przez nich wyciągane oraz znaczenie zaprezentowanych publikacji dla badań biblijnych. Ta część ma charakter wstępny i jest niezwykle pomocna dla badaczy podejmujących prace nad symboliczno-alegoryczną interpretacją Biblii. Szczególnie cenne jest to, że K. B a r d s k i dotarł do mało znanych prac badawczych w języku polskim, dzięki czemu zaistniały one w krwiobiegu nauki

i kultury. Oceny i omówienia autora są trafne i wyważone, chociaż można by podać więcej informacji dotyczących prezentowanych publikacji.

Część druga, zatytułowana *Studia nad symboliczno-alegoryczną interpretacją Biblii*, stanowi najciekawszą sekcję książki i przedstawia warsztat oraz wyniki prac badawczych autora nad wybranymi tekstami i symbolami biblijnymi. Najważniejszy w tej części jest rozdział poświęcony perykopie Pnp 3,6-11, dotyczącej lektyki Salomona. Autor zaczyna od szczegółowej analizy filologicznej fragmentu biblijnego, następnie zaś przedstawia i porównuje interpretacje symboliczno-alegoryczne autorów starożytnych i średniowiecznych. Korzysta z oryginalnych tekstów greckich i łacińskich, opierając się na najnowszych wydaniach krytycznych. Autor po mistrzowsku stosuje terminologię i narzędzia badawcze współczesnej semiotyki i symbolologii do badań nad tekstami starożytnymi i średniowiecznymi.

W rozdziale siódmym drugiej części ks. Bardski przeprowadził analizę interpretacji Pieśni nad pieśniami Garniera z Langres. Temu średniowiecznemu pisarzowi, mało znanemu polskiej biblistyce, autor poświęcił kilka wcześniejszych publikacji. W prezentowanej książce przeprowadził dogłębną analizę symboli literackich pojawiających się w pierwszych jedenastu wersach Pieśni nad pieśniami. W sposób fachowy i świadczący o wielkiej erudycji ks. Bardski omówił problemy tekstualne komentowanych motywów literackich oraz skonfrontował interpretacje Garniera z Langres z innymi komentatorami starożytnymi i średniowiecznymi. Tego typu opracowanie, metodologicznie poprawne, jest dokonaniem nowatorskim i oryginalnym.

W rozdziale ósmym zostało przyjęte tematyczne kryterium doboru analizowanych symboli biblijnych. Wszystkie one dotyczą „Darui i odpowiedzi miłości”, a więc obejmują tajemnicę krzyża, misterium paschalne oraz symbolikę związaną z nowym przykazaniem miłości. Książd Bardski odszukał w spuściźnie chrześcijańskiego piśmiennictwa starożytności i średniowiecza takie obrazy biblijne, które wyrażały tę centralną ideę chrześcijaństwa, jaką jest miłość Boga do człowieka oraz człowieka do Boga i bliźniego. Zadziwiająca jest liczba przeszukanych materiałów źródłowych, co świadczy o wspaniałym orientowaniu się autora w dziedzictwie literackim chrześcijaństwa.

Trzecia część książki, obejmująca rozdziały dziewiąty i dziesiąty, stanowi interesujący przykład pracy na tekstach starożytnych i średniowiecznych. W rozdziale dziewiątym autor zestawil dokonane przez siebie przekłady Targumu do Pieśni nad pieśniami i komentarza Alkuina z Yorku, dzięki czemu możemy uchwycić podobieństwa i różnice między tradycją żydowską a chrześcijańską w odniesieniu do tego samego tekstu biblijnego. Rozdział dziesiąty natomiast w sposób syntetyczny ukazuje ikonosferę symboliczną, opartą na

Clavis Pseudo-Melitona z Sardes. Godne uwagi są obszernie wprowadzenia objaśniające poszczególne dokumenty starożytne i średniowieczne, które stanowią bazę źródłową ostatnich dwóch rozdziałów.

Aż 80 stron (s. 406-486) obejmuje bibliografia książki. Dwa główne jej działy to źródła starożytne i średniowieczne oraz opracowania współczesne. Godna podziwu jest rzetelność naukowa autora, który w przypadku dzieł o wątpliwej lub nieznannej atrybucji podaje odnośniki do literatury, w której kwestie te są dyskutowane. W bibliografii znajdziemy najnowsze wydania krytyczne dzieł starożytnych i średniowiecznych oraz istniejące polskie przekłady.

Podsumowując, książka ks. Krzysztofa Bardskiego jest dziełem naukowym bardzo wysokiej klasy, „napisanym z wielką erudycją przewodnikiem w świecie biblijnych symboli” (ks. prof. dr hab. H. Witezyk) oraz stanowi istotny wkład w polską biblistykę.

ks. Roman Bartnicki, Warszawa

Piotr Florencjan SZYMAŃSKI OFM, „Czyny” w dialogu homiletycznym według listów do siedmiu Kościołów Księgi Apokalipsy św. Jana (Ap 2–3). *Studium egzegetyczno-homiletyczne*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2011, ss. 434.

Książka składa się z *Przedmowy*, *Wykazu skrótów*, *Wstępu*, dziewięciu rozdziałów, *Zakończenia* w językach polskim, niemieckim i włoskim, *Literatury*.

Zastrzeżenie budzi sformułowanie tytułu rozprawy. Autor przyznaje na s. 27, że zainspirowało go określenie „dialog homiletyczny” U. Vanniego. Vanni jest znawcą Apokalipsy, ale wydaje mi się, że tego określenia użył głównie z tej racji, że pisał artykuł do *Słownika homiletycznego*. Wprowadzając ten termin do tytułu rozprawy, należałoby go później dobrze uzasadnić. Nie wystarczy samo „umowne” nazwanie „homiletycznym” dialogu Chrystusa z Kościołem (s. 25).

Wstęp zawiera trzy części: 1. *Przedmiot i cel badań*; 2. *Aktualny stan badań*; 3. *Zastosowana metoda badań*.

W pierwszym zdaniu pierwszej części *Wstępu* (s. 25) tytuł rozprawy utożsamiony został z tematem. W rzeczywistości nie „temat rozprawy informuje, że zasadniczym przedmiotem studiów będzie znaczenie semantyczne terminu «czyny» (*ta erga*) według Ap 2–3”, lecz tytuł rozprawy. Także na s. 43 autor myli tytuł z tematem rozprawy.

Cel badań można było sformułować bardziej problemowo, wprowadzając najpierw ogólnie w problematykę, a następnie przedstawiając problem. Autor stwierdził, że celem jego studium jest „udzielenie wyczerpującej odpowiedzi”